Nr 2029

av herr Bohman m. fl.
med anledning av propositionen 1975:30 om energihushållningen m. m.

Motionens huvudsakliga innehåll

Det är en mycket ambitiös målsättning att söka nedbringa energikonsumtionens ökning fram till 1985 till 2 % per år. Vi anser det emellertid riktigt att sätta detta mål och att göra stora ansträngningar för att det skall realiseras. En hög beredskap måste dock upprätthållas, så att beslut snabbt kan fattas och åtgärder insättas för att öka den inhemska energiproduktionen, om detta skulle visa sig nödvändigt. Vi är inte beredda att ge 2-procentsmålet prioritet, om det skulle visa sig att möjligheterna att upprätthålla den fulla sysselsättningen eller den ekonomiska utveckling, varom enighet råder mellan de politiska partierna i vårt land, skulle äventyras.

Behovet av ökade kunskaper om sambandet mellan energikonsumtion och samhällsutvecklingen i övrigt understryks. En förbättrad kommunal energiplanering förordas. Vi framhåller emellertid samtidigt att behovet av en effektivare energihushållning inte får leda till planhushållning och en ökad byråkratisering av samhället. Vi vänder oss mot den av regeringen föreslagna ändringen i 136 a § byggnadslagen, som skulle ge regeringen mycket långtgående möjligheter att styra näringslivets investeringsverksamhet. En utredning förordas i stället rörande lokaliseringen av mycket energikrävande industri och om kriterierna för en prövning härav.

Vi förordar användandet av generella energipolitiska styrmedel. Ransonering kan accepteras endast i exceptionella situationer. Vi ställer oss i princip positiva till användning av energi- och miljöavgifter men framhåller att dessa ej skall bli ett nytt fiskalt instrument. Vi understryker slutligen också att informationsinsatser riktade till allmänheten, näringslivet och kommunerna är ett viktigt energipolitiskt styrmedel.

Rörande forskning och utveckling på energisidan föreslår vi vissa satsningar utöver vad regeringen förordat. Vi anser att forskningen kring framtida reaktortyper bör ges större anslag. Möjligheterna att använda biologiska system för energiproduktion bör bli föremål för forskningsinsatser.

I vad gäller energiproduktionen är en utgångspunkt att det svenska oljeberoendet bör nedbringas. Detta förutsätter viss fortsatt utbyggnad av kärnkraften. Vi säger ja till de av regeringen förordade två nya aggregateten. I vad gäller förläggningen uttalar vi oss för att ett av aggregaten byggs i Barsebäck och utformas som kärnkraftsvärmeverk. Vi har inget emot att förläggningen av det andra aggregatet till Forsmark projekteras. Vi anser

emellertid att möjligheterna att förlägga kärnkraftsaggregat i bergrum bör utredas. I vad gäller den av oss förordade beredskapen för en ökad energiproduktion torde i första hand ett tredje kärnkraftsaggregat bli aktuellt.

Vattenkraften bör utbyggas endast med stor försiktighet. Ett bemyndigande till regeringen att besluta om ytterligare utbyggnad bör endast avse älvsträckor med lägre bevarandevärde. Andra projekt bör från fall till fall prövas av riksdagen. I vad gäller vattenkraftens utbyggnad i norra Norrland bör beslut härom anstå i avvaktan på pågående utredningar. Vi anser att övriga inhemska energislag – torv, vindkraft m. m. – endast kan förväntas ge ett marginellt energitillskott fram till 1985.

En utbyggnad av kärnkraften är enligt vår uppfattning möjlig utan att medborgarnas krav på säkerhet skall behöva eftersättas. De risker som är förenade med kärnkraften måste bedömas som mycket små jämfört med annan mänsklig verksamhet. Vi förordar emellertid bergrumsförläggning vid val av nya förläggningsorter för kärnkraftverk i närheten av tättbebyggda områden. I fråga om hanteringen av det radioaktiva avfallet anser vi att redan befintlig teknik erbjuder fullt betryggande lösningar.

Bland övriga frågor tillstyrker vi ett lån till LKAB för projektering av Ranstadsverket. Däremot anser vi inte att investeringsanslag skall medges för byggandet av ett statligt raffinaderi i Brofjorden. Det finns redan en överkapacitet på raffineringssidan i världen i dag. Ett statligt raffinaderi kan förväntas få dålig lönsamhet. Miljöskäl talar dessutom mot tanken på ett raffinaderi i Brofjorden.

I propositionen föreslås att regeringen skall få rätt att ikläda staten en garanti med sammanlagt högst 2 000 milj. kr. i samband med åtaganden för utvinning m. m. av olja, naturgas och kol. Vi yrkar avslag på denna garanti och förordar i stället att de enskilda projekten underställs riksdagen för godkännande.

Inledande synpunkter

Det finns ett klart samband mellan ett lands materiella välstånd och dess energiförbrukning. Under 1960-talet ökade den totala energikonsumtionen i Sverige med 5,2 % per år samtidigt som bruttonationalprodukten ökade med 4,5 % per år. 1970–1972 stannade den totala energikonsumtionens ökning vid 0,9 % per år. Under samma period ökade bruttonationalprodukten med blott 1,5 % per år. Det var de s. k. förlorade åren. En låg ekonomisk tillväxt sammanföll i tiden med en låg tillväxt i energiförbrukningen.

Av internationella jämförelser framgår vidare att det finns ett nära samband mellan ett lands bruttonationalprodukt per capita och dess energikonsumtion per capita. En högre genomsnittlig produktion innebär nästan alltid en högre genomsnittlig energiförbrukning.

Sambandet mellan bruttonationalproduktens och energikonsumtionens utveckling är emellertid väsentligt mer komplicerat än vad ovannämnda siffror kan antyda. Det är inte fråga om något enkelt, linjärt samband. Olika

slags produktion skiljer sig i fråga om energiintensitet. Energiåtgången för bostadsuppvärmning är självfallet mindre i varmare trakter än i kallare. För en rad produkter har den tekniska utvecklingen lett till en successiv minskning av den specifika energiåtgången (energiåtgången per producerad enhet).

Också priset på energi har naturligtvis sin betydelse. Ett högre pris torde, åtminstone på sikt, leda till att den specifika energiåtgången minskar snabbare vid många typer av produktion.

Det hävdas ofta att det på sikt är möjligt att uppnå nolltillväxt i energiförbrukningen. Så småningom skulle det uppstå en mättnad i energikonsumtionen, och utvecklandet av en allt energisnålare teknik skulle successivt leda till allt lägre specifik energiförbrukning. I ett land som Sverige är inte minst hushållssektorns möjligheter att fortsätta att öka sin energikonsumtion begränsade.

Klart är under alla omständigheter att energikonsumtionen på lång sikt inte kan fortsätta att växa exponentiellt som hittills. Det är emellertid ovisst, när en utplaning av konsumtionen kan tänkas inträda. Det är inte uteslutet att nolltillväxt kan uppnås i de högutvecklade industriländerna fram mot sekelskiftet, men förutsättningen för detta är att utomordentligt kraftiga sparåtgärder vidtas liksom att forskning och utveckling av energisnål teknik stimuleras.

Utvecklingen mot minskande specifik energiförbrukning är emellertid inte entydig. I fråga om råvaruproduktionen får man i många fall tvärtom räkna med en ökande specifik förbrukning allteftersom de lättast tillgängliga naturtillgångarna exploaterats och man tvingas utnyttja mera svåråtkomliga och mindre rika förekomster.

En sak torde vara helt klar. Även om nolltillväxt skulle vara möjlig för de utvecklade industriländerna inom överskådlig framtid, är så inte fallet i fråga om den globala energiförbrukningen. För närvarande förbrukar ca 30 % av världens befolkning ca 85 % av den producerade energin. 70 % av befolkningen – det är människorna i u-länderna – delar på 15 % av den producerade energin. En höjning av levnadsstandarden för den fattiga delen av världens befolkning till en nivå, som vi har vant oss vid att betrakta som självklar, kommer att kräva en väsentlig ökning av den globala energikonsumtionen. Om de lågförbrukande folken skulle öka sin energikonsumtion till samma genomsnitt som de högkonsumerande, innebär detta en tredubbling av den globala energiförbrukningen. Om de industrialiserade länderna i början av 2000-talet skulle uppnå nolltillväxt vid en genomsnittligt 50 % högre energiförbrukning än i dag – det motsvarar en tillväxt på mindre än 2 % per år – och om den specifika energiförbrukningen skulle minska i samma takt som världsbefolkningen ökar – vilket sannolikt är alltför optimistiskt – måste den totala energiproduktionen mer än fyrdubblas för att nuvarande u-länder någon gång under 2000-talet skall komma upp i samma genomsnittliga energikonsumtion som de högutvecklade länderna.

I propositionen redovisas de beräkningar som World Energy Council

(WEC) år 1974 utfört av världens kända utvinningsbara tillgångar på fossila bränslen (proven reserves). Vid oförändrad konsumtion skulle de räcka i 156 år.Med en årlig ökning av den globala energikonsumtionen på 2 % skulle dessa tillgångar vara tömda efter 57 år. De totala beräknade utvinningsbara tillgångarna på fossila bränslen är naturligtvis väsentligt större. Framför allt gäller detta för kolet. De skulle då svara mot ca 400 års förbrukning. Denna siffra kan i och för sig synas betryggande. Allting talar emellertid för att tillgången på lättillgängliga och till rimlig kostnad utvinningsbara fossilbränsletillgångar redan i början av 2000-talet blir en trång sektor. För u-länderna kommer detta att avsevärt reducera möjligheterna att realisera en önskvärd höjning av levnadsvillkoren för befolkningen. Att minska den fossilbaserade energiproduktionen, i första hand råoljan, måste mot denna bakgrund vara ett centralt mål för i första hand industriländerna, med deras mycket höga förbrukning av fossila bränslen.

De klimatologiska aspekterna på en växande energiförbrukning har under senare år ägnats ökad uppmärksamhet. Den producerade värmen svarar visserligen mot mindre än 1 promille av den av atmosfären och jorden absorberade energin, men lokalt kan den få betydande effekter. Framför allt är det dock ökningen av koldioxidhalten i atmosfären som inger oro. Med en tvåprocentig årlig ökning av förbränningen av fossila bränslen kommer koldioxidhalten förmodligen att fördubblas på mindre än 100 år. "Även om dessa beräkningar är osäkra, är dessa framtidsperspektiv tillräckligt oroande för att man allvarligt kan ifrågasätta om användningen av fossila bränslen i världen bör få öka nämnvärt över den nuvarande nivån", framhåller professor Bert Bolin i sekretariatets för framtidsstudier sammanställning Energi och klimat. Även de utsläpp av svaveldioxid, som är förenade med förbränning av i första hand olja och kol, ger lokalt och regionalt betydande skadeverkningar. Dessa skador kan till viss del reduceras genom effektiv rening av utsläppet.

Redan förhållandevis måttliga störningar i den klimatologiska balansen anses kunna få långtgående konsekvenser för bl. a. världens livsmedelsförsörjning och sålunda leda till allvarliga försörjningsproblem. Det kan inte uteslutas att t. ex. Saharaöknens utbredning söderut eller senare års störningar i monsunregnen i södra Asien har ett samband med klimatologiska förändringar till följd av mänsklig aktivitet. "Det är", som det framhålls i ovannämnda skrift, "troligen de långsiktiga miljöeffekterna som sätter den yttersta gränsen för användningen av fossila bränslen som energikälla och inte otillräcklig tillgång på olja och kol." Detta talar ytterligare för att strävan att minska den fossilbaserade energiproduktionen samt att utveckla alternativa energikällor måste ges högsta prioritet.

Den enda icke-fossila energikälla, som i det globala perspektivet och inom överskådlig tid i någon mer väsentlig utsträckning kan ersätta de fossila bränslena, är kärnkraften. I vissa länder kan vattenkraften få ökad betydelse. På många håll torde solenergi i större utsträckning kunna utnyttjas för uppvärmningsändamål. I vissa trakter är det troligt att geotermisk energi kan

ges ökad användning. Jämfört med kärnkraften kan vi emellertid inte räkna med att dessa källor kan ge mer än marginella tillskott till energiförsörjningen under de närmaste decennierna.

Endast i de högst utvecklade och tekniskt mest avancerade länderna finns det förutsättningar i form av kapital och know-how för en vidareutveckling av kärnkraften. Detsamma gäller för solenergin och fusionskraften, de alternativ vid sidan av kärnkraften som på längre sikt kan ge väsentliga tillskott, om de går att förverkliga i stor skala. Drastiskt uttryckt skulle det kunna göras gällande att det är dessa länders skyldighet mot mänskligheten att utnyttja och vidareutveckla dessa energikällor samt att vidareutveckla energisnål teknik och effektivare former för energianvändningen. Det är vår övertygelse att tillgången på energi i så fall inte kommer att vara en restriktion för den globala välfärdsutveckling som måste komma till stånd för att rimliga materiella levnadsbetingelser inte skall vara förbehållna blott ett fåtal.

Ett ytterligare starkt motiv för att utnyttja de utvecklade ländernas teknik för att förbättra energiförsörjningen i världen utgör de risker från säkerhetspolitisk synpunkt som utan tvivel är förenade med industriländernas nuvarande stora beroende av oljeimport från politiskt instabila områden. Det är djupt oroande att världens högst utvecklade nationer för sin försörjning skall vara beroende av länder, som i fråga om social och politisk utveckling i många fall befinner sig på en nästan medeltida nivå. En förbättrad energiförsörjning och en högre självförsörjningsgrad i industriländerna kan därför vara fredsbefrämjande.

Energiprognoser

Vi har inledningsvis konstaterat att energikonsumtionen i Sverige under 1960-talet ökade med ca 5,2 % per år. Under perioden 1955–1972 låg ökningstakten på i genomsnitt 4,6 % per år. Den totala energikonsumtionen i världen har ökat med ca 5 % årligen.

Inom industrin, som svarade för drygt 40 % av den totala energiförbrukningen i Sverige 1970, ökade energiförbrukningen med i genomsnitt 5,1 % per år under 1960-talet. Bakom denna ökning ligger givetvis i första hand en ökad tillverkningsvolym. Industriproduktionen ökade under samma period med i genomsnitt 6,9 % per år, dvs. snabbare än energiförbrukningen. Siffrorna illustrerar den tidigare nämnda minskningen i den specifika energiförbrukningen. Inför en bedömning av den framtida energikonsumtionens utveckling är det intressant att registrera att den relativa energiinsatsen minskade, trots att priset på energi under 1960-talet var lågt och successivt sjönk i reala termer.

Samfärdseln svarade 1970 för ca 20 % av energiförbrukningen. Under 1960-talet låg förbrukningsökningen på ca 4,5 % per år till följd av bl. a. en ökad biltäthet.

Snabbast ökade den svenska energikonsumtionen under 1960-talet inom

den s. k. övrigsektorn, vilken 1970 svarade för ca 40 % av den totala förbrukningen. Ökningstakten uppgick till i genomsnitt 5,5 % per år. De viktigaste faktorerna bakom denna utveckling är dels en ökning av utrymmesstandarden inom bostadssektorn, dels en höjning av inomhustemperaturen. Vidare har utrustningsstandarden i hemmen förbättrats. Till den ökade energikonsumtionen inom övrigsektorn har servicesektorns (inkl. den offentliga sektorns) expansion medverkat. Beståndet av lokaler för offentlig förvaltning, skolor, sjukhus och socialvård har ökat med ca 60 % sedan 1950.

Energiprognosutredningen redovisade i sitt betänkande två alternativ för energikonsumtionens utveckling fram till 1985: ett högre alternativ där den totala energiförbrukningen ökar med 3,4 % per år och ett lägre med en tillväxt på 2,4 % per år. Mellan 1985 och 2000 beräknades förbrukningen i de två alternativen öka med 2,8 resp. 1,6 % per år. Uppdelat på förbrukningssektorer innebar de båda alternativen att energikonsumtionen inom övrigsektorn skulle öka med 1,8–2,1 resp. 0,8–1,1 % per år, inom samfärdseln med 2,8 resp. 2,3 % per år och inom industrin med 4,6 resp. 3,5 % per år. För industrin skulle det högre konsumtionsalternativet vara förenat med en ökning av industriproduktionen på 6 % per år, det lägre med en årlig produktionsökning på 4 %.

Inom OECD har beräkningar gjorts rörande energikonsumtionens utveckling under de kommande åren. I baskalkylen, som svarar mot de bedömningar som gjordes före oktober 1973, skulle utan höjda oljepriser energikonsumtionen fram till 1985 inom hela OECD-området öka med 4,9 % per år. Inom de europeiska OECD-länderna skulle siffran vara 5,2 %, inom EG 4,9 % och i USA 3,8 %. Vid nuvarande höga oljepriser – ca 9 dollar per fat – skulle siffrorna sjunka till för hela OECD 3,8 %, för europeiska OECD 4,4 %, för EG 4,1 % och för USA 2,8 %. För Europas del räknar man sålunda vid en spontan utveckling med en ökning av energikonsumtionen fram till 1985, som ligger väsentligt över energiprognosutredningens högenergialternativ.

Inom EG har man uppsatt som mål att beroendet av energiimport skall sänkas från nuvarande 63 % till 50 % eller om möjligt 40 % år 1985. För att nå detta mål anges att efterfrågan på energi måste reduceras med omkring 15 % genom olika sparåtgärder. Det förutsätter att energikonsumtionens ökning måste nedbringas från nuvarande 3,8 till 3 % per år 1985.

I regeringens energiproposition uppställs som mål att ökningen i energikonsumtionen i Sverige skall begränsas till i genomsnitt 2 % per år fram till 1985. Det framhålls i propositionen att "en så pass låg energiförbrukning är en mycket ambitiös målsättning". Jämfört med nivån i EPU:s högre alternativ innebär den en besparing av energi för år 1985 på över 20 %. I den ovan refererade OECD-rapporten uppskattas den möjliga besparingen i den totala förbrukningen av primärenergi år 1985 till 15–20 % av förbrukningen i baskalkylen samma år. Den högre nivån 20 % bedömer OECD

vara svår att uppnå, medan däremot 15 % anses bereda betydligt mindre svårigheter vid fortsatt höga energipriser och en besparingsinriktad energipolitik. Besparingar på 20 % 1985 skulle göra det möjligt att nedbringa den årliga ökningen i energikonsumtionen inom OECD-området till 3,1 % per år.

Skall det i Sverige vara möjligt att nedbringa energikonsumtionens ökning till blott 2 % per år, blir det nödvändigt med en helhjärtad satsning på åtgärder för att stimulera fram en väsentligt effektivare energihushållning än i dag. Erforderliga resurser måste ställas till förfogande för investeringar i energisnålare teknik, för förbättrad isolering av fastigheter osv. Informationen till hushållen om möjligheterna att spara energi måste förbättras liksom marknadsföringen till näringslivet av tillgänglig teknologi för att nedbringa energiåtgången. Garantier måste kunna lämnas för att investeringar i energisparsyfte kommer att löna sig. Det talas i dag om en överproduktion i världen av oljeprodukter och att detta på sikt kan leda till att prisnivån temporärt sänks. Vi återkommer till dessa frågor i det följande.

Det är enligt vår bedömning utomordentligt angeläget att det svenska oljeberoendet nedbringas och att sålunda ökningen i oljekonsumtionen minskas kraftigt. Såväl beredskapsskäl som miljöskäl talar härför, liksom de överväganden rörande den globala energiförsörjningen som inledningsvis anförts. Den önskvärda begränsningen av Sveriges importberoende är inte möjlig utan att ökningstakten i vår totala energiförbrukning väsentligt nedbringas. Vi delar uppfattningen att ett av målen för den svenska energipolitiken bör vara att söka begränsa energikonsumtionens ökning till 2 % per år.

Våra kunskaper om sambandet mellan energikonsumtionen och samhällsutvecklingen i stort är emellertid otillräckliga. Erfarenheterna av energiprognosverksamhet är betydligt mera begränsade än i fråga om t. ex. ekonomiska prognoser. Möjligheterna att bedöma hur olika energipolitiska styrmedel verkar är ännu sämre. Det är därför utomordentligt vanskligt att nu bedöma om ett realiserande av det i propositionen uppställda 2-procentsmålet över huvud taget är möjligt utan att andra betydelsefulla samhälleliga mål måste eftersättas.

I finansutskottets utlåtanden i anslutning till dess behandling av finansplanen har under en följd av år framhållits att det i vårt land råder en bred enighet mellan de politiska partierna om målen för den ekonomiska politiken: snabb ekonomisk utveckling, full sysselsättning, rimlig prisstabilitet, balans i de utrikes betalningarna osv. Indirekt måste detta anses innebära att inget parti är berett att ge strävan att nedbringa ökningen i energikonsumtionen till 2 % så hög prioritet att möjligheterna äventyras att upprätthålla den fulla sysselsättningen och den ekonomiska tillväxt som är nödvändig för fortsatt reformpolitik. I propositionen understrykes med rätta vårt lands exceptionellt starka internationella ekonomiska beroende. Vi kan alltså inte på det energipolitiska området nämnvärt skilja ut oss från vår närmaste omvärld. Om exempelvis OECD-området för fortsatt ex-

pansion och under fri konkurrens har som riktmärke en treprocentig energitillväxt, blir Sveriges möjligheter att med bibehållen internationell konkurrenskraft förverkliga en mer än 30 % lägre målsättning utomordentligt begränsade. Detta leder i sin tur till den slutsatsen att ett godtagande av propositionens målsättning måste förenas med en utomordentligt hög beredskap – främst inriktad på en snabb och större utbyggnad av den inhemska energiproduktionen än vad 2-procentsalternativet förutsätter. Beslut måste med andra ord snabbt kunna fattas och åtgärder insättas, om det skulle visa sig att vi måste acceptera en snabbare tillväxt av energiförbrukningen än den propositionen utgått ifrån. I varje fall bör förutsättningarna att bedöma den framtida energikonsumtionens utveckling vara bättre 1978 än i dag. Det är då naturligt att företa en översyn av energipolitiken och eventuellt ompröva vissa av dess mål och medel.

Planering

Vi har i det föregående pekat på att kunskaperna om sambandet mellan energikonsumtionen och samhällsutvecklingen i stort i dag är mycket begränsade. En förutsättning för en rationell energipolitisk planering är därför ett bättre kunskapsunderlag. Vi vill starkt understryka behovet av förbättring, utvidning och snabbare framtagning och rapportering av energistatistiken. Likaså tillmäter vi pågående arbete med att utveckla en energiprognosmodell stor betydelse.

På lokal nivå är en förbättrad kommunal energiplanering angelägen som grund för planeringen i stort, för att ge bättre beslutsunderlag och ökade förutsättningar för en effektivare energihushållning. Sådana energiplaner bör omfatta alla energiförsörjning inom kommunen.

På den ekonomiska politikens, näringspolitikens och regionalpolitikens område har moderata samlingspartiet konsekvent vänt sig mot tendenser till planhushållning, detaljreglering och byråkratisering. Behovet av en mer effektiv energihushållning får inte tas till intäkt för en successivt utbyggd direktstyrning från statens sida av hushållens konsumtion eller näringslivets lokalisering, investeringar och verksamhet i övrigt. Såsom utvecklas närmare i det följande förordar vi på energipolitikens område, liksom på den ekonomiska politikens och näringspolitikens, i första hand användandet av generella styrmedel. Energiplaneringens syfte skall i första hand vara att ge ett förbättrat beslutsunderlag för såväl stat och kommuner som näringsliv. Den skall medverka till att det framtida energibehovet kan förutses med större noggrannhet än i dag, så att energiproduktionen, som i allmänhet kräver relativt långsiktiga beslut, kan anpassas till efterfrågan. Det gäller på såväl riksnivån som den regionala nivån. Energiplaneringen skall slutligen ligga till grund för beslut om vilka generella styrmedel som erfordras för att energikonsumtionen i stort skall falla inom de utvecklingsramar som samhället anger med hänsyn till uppsatta mål.

I propositionen föreslås en ändring i 136 a § i byggnadslagen (1947:385) innebärande att regeringen skall pröva tillkomsten och lokaliseringen av industriell och liknande verksamhet, som är av väsentlig betydelse för hushållningen med energi. Det gäller järn- och stålverk, massa- och pappersindustri, kemisk industri, cementindustri, fabrik för framställning av gödselmedel osv. Också utvidgning av befintlig verksamhet skall prövas av regeringen.

Vi ställer oss i och för sig inte avvisande till tanken att lokaliseringen av energikrävande verksamhet kan göras till föremål för prövning på samma sätt som verksamhet av väsentlig betydelse för hushållningen med landets samlade mark- och vattenresurser. Vi anser emellertid att den nu föreslagna utvidgningen av lagen är alltför långtgående och opreciserad. Lagförslaget anger inga som helst kriterier efter vilka regeringens prövning skall ske. Enligt vad som anförs i propositionen bör "en prövning från energihushållningssynpunkt – – – inte vara begränsad till valet av plats utan kunna avse tillkomsten över huvud av viss industriell verksamhet". Ett bifall till den föreslagna lagändringen skulle innebära att regeringen fick exceptionella befogenheter att styra utvecklingen inom stora delar av det svenska näringslivet. Lagförslaget bör i sin nuvarande utformning avslås.

Frågan om prövning från energisynpunkt av etablering och lokalisering av industriföretag bör enligt vår uppfattning göras till föremål för utredning. Därvid bör bl. a. en precisering av kriterierna för en sådan prövning ske. En lagstiftning i detta hänseende bör få en sådan utformning, att det är möjligt för ett företag, som överväger en energikrävande etablering, att med utgångspunkt i lagtexten bilda sig en uppfattning om sannolikheten för att etableringen skall medges. Det bör övervägas om inte den slutliga prövningen bör ske inom koncessionsnämnden för miljöskydd.

Energipolitiska styrmedel

Energipolitiken bör enligt vår uppfattning i första hand förlita sig på generella styrmedel för att påverka konsumtionen i önskad riktning. Vi är mot denna bakgrund i princip positivt inställda till användningen av miljö- eller energiavgifter som styrinstrument. Generellt torde gälla att en högre prisnivå på energi medverkar till en bättre energihushållning. Vi vet emellertid i dag mycket litet om efterfrågans priselasticitet i fråga om energi och sålunda mycket litet om hur effektiva energiavgifter kan förväntas bli. Dessa frågor bör göras till föremål för ytterligare studier.

Däremot ställer vi oss avvisande till höjda energiskatter i rent fiskalt syfte för att öka statens inkomster. Energibeskattning får inte bli ett medel att öka det totala skattetrycket. De inkomster statskassan tillgodogör sig genom energiavgifter bör direkt kunna komma medborgarna till godo genom att andra skatter – t. ex. mervärdeskatten – sänks. Avgiften blir då ett medel

att stimulera konsumtion av mer energisnåla varor och tjänster på bekostnad av mer energikrävande. Alternativt bör avgiftsmedlen användas för att ge stöd till bl. a. investeringar i energibesparande åtgärder eller till energiforskning. Vi får i annat sammanhang anledning att ta ställning till den höjning av energibeskattningen som föreslagits som ett led i finansieringen av en skatteomläggning 1976. Det kan emellertid redan här ifrågasättas, om förändringen över huvud taget kommer att få en positiv effekt ur energipolitisk synvinkel. En generell avgift per förbrukad kilowattimme leder bl. a. till att det blir relativt mindre förmånligt att utnyttja de lägre eltaxorna på natten. Därmed försämras förutsättningarna för s. k. elackumulering. En ökad användning av elackumulering skulle medverka till en utjämning av elförbrukningen mellan dag och natt och på sikt leda till ett relativt sett minskat behov av installerad eleffekt. Vidare synes ingen hänsyn ha tagits vid skattens utformning till de olika energikällornas miljömässiga eller andra effekter.

Inom IEP har ett principbeslut fattats om att minimipriser på olja skall fixeras gentemot konsumenterna i enlighet med den s. k. Kissinger-planen. Även i en situation med temporär överproduktion av oljeprodukter i världen och med tendenser till fallande priser bör en minskning av det svenska oljeberoendet kvarstå som ett centralt energipolitiskt mål. Skall emellertid detta vara möjligt, får inte priset på olja sjunka i förhållande till alternativa energislag, och en mindre energisnål produktion får inte te sig ekonomiskt fördelaktig i förhållande till en mer energisnål, så att gjorda investeringar i energisparande därigenom blir olönsamma och nya investeringar motverkas. Fastställande av minimipriser på olja framstår i detta sammanhang som ett verkningsfullt styrmedel för att motverka en eventuell sådan utveckling. En sänkning av priset på olja på världsmarknaden skulle då motvägas genom att skatten på olja och bensin i motsvarande grad höjs. De medel som därigenom skulle inflyta till statskassan bör användas för en sänkning av andra skatter i enlighet med vad som ovan anförts, så att prissänkningen ändå kommer konsumenterna till del. En svensk anslutning till IEP:s beslut i detta hänseende bör övervägas.

Här i princip förordade miljö- och energiavgifter bör ges en sådan utformning, att de tyngst belastar de energikällor som vi är mest angelägna att minska vårt beroende av. I första hand bör de alltså läggas på importerad energi, dvs. olja och kol. I mindre grad bör de drabba de inhemska energikällorna. Vissa energikällor slutligen bör vara helt befriade från energibeskattning. Det gäller t. ex. solenergi i den utsträckning den i ökad utsträckning kan användas för bl. a. lokaluppvärmning.

Stöd till investeringar i syfte att minska energiåtgången är ett annat viktigt styrmedel. Vi kan i detta hänseende i princip bifalla vad som anförs i propositionen. Så snart tillräckliga erfarenheter härom vunnits, bör det ankomma på regeringen att lämna en redovisning av resultatet av stödåtgärderna. En första sådan redovisning bör kunna ges till 1976 års riksmöte.

På hushållssidan fordrar ett effektivt energisparprogram bl. a. individuell mätning av energiförbrukningen. Den enskilde måste själv direkt få del av frukterna av de uppoffringar han gör för att nedbringa den egna energiförbrukningen. På sikt bör individuell mätning av värme-, varmvatten- och elförbrukningen generellt införas.

Genom ändrade lagregler kan i vissa fall en bättre energihushållning uppnås. I propositionen föreslås ändringar i byggnadsstadgan (1959:612) innebärande att en god energi- och värmehushållning förs till de kriterier som skall beaktas vid bebyggelsplanering, ny- och ombyggnad. En paragraf, 44 a, föreslås som komplettering till lagen, och enligt denna skall "byggnad --- utföras så att den möjliggör god värmehushållning". Med tanke på att lokaluppvärmningen svarar mot en mycket stor del av den totala energikonsumtionen, är åtgärder ägnade att åstadkomma en bättre värmeekonomi i detta hänseende utomordentligt angelägna. Kvantitativt mycket betydande spareffekter torde på sikt vara möjliga att uppnå. Vi tillstyrker den föreslagna ändringen i byggnadslagen och vill understryka vikten av att denna snabbt följs upp med föreskrifter och anvisningar från planverket, så att bestämmelserna skall kunna tillämpas på ett meningsfullt sätt.

Bland de energipolitiska styrmedlen vill vi slutligen starkt understryka vikten av information om möjligheterna till energisparande till såväl allmänheten, näringslivet som berörda statliga och kommunala organ. Den s. k. energisparkommittén har för närvarande i uppdrag att planera och biträda vid genomförandet av sparkampanjen under vinterhalvåret 1974–1975. I propositionen sägs att en liknande kampanj planeras för nästa vinterhalvår. Kommittén skall vidare få i uppdrag att följa upp insatta åtgärder för att spara energi och göra samlade redovisningar av konsumtionsutvecklingen. Det bör enligt vår uppfattning övervägas, om energisparkommittén inte bör ombildas till en energisparkommission med en mer självständig ställning och med ökade myndighetsbefogenheter efter samma modell som tidigare högertrafikkommissionen.

Slutligen bör i fråga om energipolitiska styrmedel fastslås att direkta ransoneringsåtgärder inte bör ifrågakomma under normala förhållanden. Ransoneringsinstrumentet bör förbehållas rena undantagssituationer, såsom exempelvis en oljeblockad. Ransonering förutsätter en stor byråkratisk kontrollapparat. Den är svåradministrerad och tungrodd. Den drabbar ojämnt och leder på sikt till ett icke-optimalt resursutnyttjande.

Forskning och utveckling

Forsknings- och utvecklingsarbete måste ha en central roll i energipolitiken. Som inledningsvis berördes är utvecklandet av nya metoder för energiproduktion som utnyttjar andra energikällor än fossila bränslen en förutsättning för att energiförsörjningen i det globala perspektivet på sikt skall klaras. Ökade forskningsinsatser är nödvändiga inom ett vitt fält från ren grundforskning till förbättring och vidareutveckling av befintlig teknik.

I fråga om fusionsenergiforskning och forskning kring utnyttjandet av solenergi för elproduktion är de insatser som kan göras från svensk sida givetvis begränsade. För ett litet land kan det här främst bli fråga om att medverka i internationella projekt. Inte minst i fråga om *fusionstekniken* torde emellertid värdefulla bidrag kunna lämnas från svensk forskning. Vi hälsar med tillfredsställelse att en uppskrivning av anslagen till denna typ av forskning gjorts i propositionen i förhållande till energiprogramkommitténs förslag. I vad däremot gäller forskningen kring *framtida reaktortyper* – gaskylda högtemperaturreaktorer samt snabba bridreaktorer – föreslås en betydande nedskärning i förhållande till det av EPK föreslagna anslaget. Det är enligt vår uppfattning väsentligt att Sverige kan följa upp och deltaga i det internationella arbetet på detta område. Det av EPK föreslagna anslaget på 21,5 milj. kr. under tre år bör bifallas. För budgetåret 1975/76 bör anslaget skrivas upp med 3 milj. kr. jämfört med förslaget i propositionen.

Möjligheterna att utnyttja *biologiska system* för bränsleproduktion studeras för närvarande på flera håll i världen. Den svenska kompetensen inom området bedöms vara av hög internationell kvalitet, och möjligheter bör sålunda finnas för ett värdefullt bidrag från svensk sida till den internationella forskningen. Denna forskning har emellertid i propositionen behandlats med en anmärkningsvärd kallsinnighet. Vi föreslår att anslaget inom delprogrammet Organiska bränslen som ersättning för olja höjs från 9 till 10 milj. kr. för budgetåret 1975/76 för att bereda utrymme för forskning kring energi ur biosystem.

Vi vill i fråga om forskning och utveckling understryka sambandet på längre sikt med undervisningens kvalitet. Utan hög kvalitet i undervisningssystemet får vi inte de forskare som är den yttersta förutsättningen för en svensk insats på detta område.

Energibalanser

I tabell 1 nedan återges energibalanser för 1973 och 1974 samt den i propositionen beräknade energibalansen för 1985. Mellan 1973 och 1985 beräknas den totala energiförbrukningen öka från 428,7 till 540 TWh eller med 26 %. Jämfört med 1974, då oljekonsumtionen tvingades ner till följd av Mellanösternkrisen, blir ökningen 33 %. Av tabell 2 framgår hur ökningen fördelar sig på olika energislag. Kärnkraften svarar för 55 % av den ökade energitillförseln, de importerade fossila bränslena för nästan 40 %. I fråga om de senare svarar importen av kol och koks för nära 2/3 av ökningen. Orsaken härtill är främst järn- och stålindustrins tillväxt. Oljeberoendet sjunker från över 70 % till ca 60 %.

I fråga om fördelningen mellan el och bränslen förutsätts en elkonsumtion år 1985 på ca 160 TWh, vilket motsvarar en ökning med ca 6 % per år. Detta innebär, liksom i vad gäller den totala energikonsumtionen, en långsammare ökningstakt än under 1960-talet, då den årliga ökningen låg 1

Energitillförsel	1973		1974		1985	
	TWh	%	TWh	%	TWh	%
Oljeprodukter	313,3	73,1	284,8	70,2	324	60
Kol, koks	19,5	4,5	19,7	4,9	50	9
Lutar, ved	33,7	7,9	38,8	9,6	37	7
Vattenkraft	59,9	14,0	57,3	14,1	66	12
Kärnkraft	2,0	0,5	1,9	0,5	63	12
Nettoimport av el	0,3	0,0	2,6	0,7		
Energiförbrukning	428,7	100	405,4	100	540	100

Tabell 1: Energibalanser för 1973, 1974 och 1985.

Energislag	Ökning	
	TWh	%
Oljeprodukter	10,7	10
Kol, koks	30,5	27
Ved, lutar	3,3	3
Vattenkraft	6,1	5
Kärnkraft	61,0	55
Totalt	111,3	100

Tabell 2: Energibalansens förändring 1973–1985 enligt propositionen.

à 2 procentenheter högre. Liksom i fråga om den totala energikonsumtionen måste konstateras att det är en optimistisk prognos – inte minst med tanke på att tidigare prognoser regelmässigt underskattat den faktiska utvecklingen. Vi är emellertid också på denna punkt beredda att acceptera prognosen som ett mål i vad gäller strävandena att genom bättre hushållning dämpa ökningstakten i elkonsumtionen.

1973 uppgick elkraftsproduktionen till ca 77 TWh. Fram till 1985 erfordras sålunda en produktionsökning av storleksordningen 83 TWh. Härav kan redan beslutade kärnkraftsaggregat beräknas komma att bidraga med ca 51 TWh; det återstår sålunda ytterligare drygt 30 TWh som måste täckas in genom en ytterligare utbyggd produktionskapacitet. I propositionen föreslås detta ske genom utbyggnad av ytterligare två kärnkraftsaggregat (+10 TWh) samt genom viss fortsatt utbyggnad av vattenkraften (+5 TWh). Återstoden skall klaras i huvudsak genom mottryckskraft, dvs. genom oljebaserad kraftproduktion.

Ett större oljeberoende än 60 % kan enligt vår uppfattning inte accepteras 1985. En väsentlig fråga är därför hur detta påverkas av marginella förändringar i energikonsumtionens tillväxt jämfört med 2-procentsmålet; utan beslut om en forcerad utbyggnad av kärn- eller vattenkraften fram till 1985 måste en snabbare tillväxt i energikonsumtionen till helt dominerande del tillgodoses genom ökad oljeimport. En beräkning härav har gjorts i tabell 3. Vid en jämförelse med tabell 2 kan konstateras att en blott 0,5 procentenheter snabbare ökning av energikonsumtionen fram till år 1985 skulle

Energikonsumtionens ökning i %	Total energiförbrukning, TWh	Ökat behov av oljeimport, TWh	Oljeberoende i %
2,0	540	–	60
2,5	575	35	62
3,0	610	70	65

Tabell 3: Ökat behov av oljeimport vid en snabbare takt i energikonsumtionens ökning år 1985.

leda till att behovet av ökad oljeimport detta år jämfört med 1973 skulle fyrdubblas från 10,7 TWh till ca 45 TWh. Oljeberoendet skulle öka med 2 procentenheter. Vid en ökning av energikonsumtionen på 3 % skulle större delen av den ökade energiförbrukningen jämfört med 1973 behöva täckas genom ökad oljeimport – ca 80 TWh mot kärnkraftens bidrag på 60 TWh. Oljeberoendet skulle komma att uppgå till ca 65 %. Energibalansens förändring mellan 1973 och 1985 påverkas kraftigt redan av små avvikelser från tillväxtmålet på 2 %. Såsom tidigare framhållits i avsnittet om energiprognoser bör därför en hög beredskap upprätthållas, så att beslut snabbt kan fattas och åtgärder vidtagas för att anpassa den inhemska energiproduktionen till en eventuell snabbare förbrukningsökning.

Energiproduktionen

Under förutsättning att ett ökat oljeberoende inte accepteras måste den förutsedda ökningen av energikonsumtionen tillgodoses huvudsakligen genom en fortsatt utbyggnad av kärnkraften. Vissa möjligheter finns att ersätta olja med kol, och den fördelen skulle därigenom vinnas att importen av fossila bränslen diversifierades. I nu befintliga värmeverk kan emellertid kol i allmänhet inte användas i stället för olja utan ombyggnad. Med nuvarande prisrelationer anses kolet vidare oekonomiskt i förhållande till oljan. Till detta kommer att kolet från miljösynpunkt erbjuder än större problem än oljan och att kolet hanteringstekniskt är besvärligt. Vi ser inte några mer påtagliga fördelar med en övergång från användning av olja till användning av kol.

En fortsatt utbyggnad av vattenkraften erbjuder vid sidan av kärnkraften möjligheter att tillgodose en del av den ökade energiproduktionen fram till 1985 inom ramen för ett minskat oljeberoende. Gränserna för den möjliga utbyggnaden sätts av begränsad tillgång på kvalificerad arbetskraft, lång projekteringstid och lång byggnadstid. Den praktiskt möjliga utbyggnaden av produktionskapaciteten överstiger de 5 TWh som föreslås i regeringens proposition. Gränsen för den utbyggnad av vattenkraften som kan accepteras sätts emellertid enligt vår uppfattning inte av byggnadskapaciteten utan av miljöhänsyn. Vi är inte beredda att tillstyrka utbyggnad av älvsträckor med högt bevarandevärde. Någon som helst utbyggnad av de fyra stora, i dag orörda Norrlandsälvarna, Torne, Pite och Kalix älvar samt Vindelälven,

bör inte komma i fråga. I vad gäller utbyggnaden av kända projekt i norra Svealand och södra Norrland har i propositionen förordats att ca 2,7 TWh skall tas i anspråk. Det innebär i stort sett en utbyggnad inom klasserna 0, 1 och 2 enligt den Sehlstedtska utredningen.

Vissa projekt inom klassen 2 måste enligt vår uppfattning bedömas som känsliga. Ett bemyndigande till regeringen att i vanlig ordning fatta beslut om utbyggnad bör begränsas till klasserna 0 och 1. I fråga om projekt, som givits ett högre bevarandevärde, bör dessa från fall till fall underställas riksdagen för prövning. Inom klasserna 0 och 1 bedöms en utbyggnad av storleksordningen 2 TWh som möjlig.

Vi utesluter i och för sig inte att den utbyggnad därutöver av storleksordningen 3 TWh, som propositionen förutsätter, även skall kunna medges. Den pågående utredningen om möjliga utbyggnader i norra Norrland bör emellertid avvaktas innan ytterligare vattenkraftsutbyggnad tillstyrks. Vi förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med förslag härom.

Inhemska bränslen av typen ved, lutar, osv. spelar i dag en betydande roll i den svenska energiförsörjningen. 1973 svarade de för ca 8 procent av den totala energiomsättningen eller 33,7 TWh. Vi räknar emellertid inte med att dessa energislag skall bidraga med mer än en mindre del av energiproduktionens ökning fram till 1985. Skogsindustrins avfall används redan i stor utsträckning till energiproduktion. Gränserna för en ökning av denna produktion sätts bl. a. av att skogsindustrins expansionsutrymme är begränsat. Ved och skogsavfall liksom pappersavfall har därtill i ökad utsträckning kommit till användning som fiberråvara. I vad gäller torv delar vi uppfattningen i propositionen att denna har sitt främsta värde från beredskapssynpunkt och att en exploatering i stor skala av torv för energiproduktion skulle få betydande negativa miljöeffekter. Angeläget är emellertid att avfall från hushållen och näringslivet, i den utsträckning detta inte på ett ekonomiskt sätt kan återanvändas, utnyttjas för energiproduktionen. Vi vill bl. a. understryka vikten av att pyrolystekniken vidareutvecklas.

Av den i propositionen antagna ökningen av energiförbrukningen fram till 1985 på ca 110 TWh beräknas produktionsbidraget från bränslen av typen lutar och avfall inte bli större än knappt 10 TWh.

Vi anser att denna bedömning är realistisk. Bidraget från redan beslutade kärnkraftsaggregat blir ca 50 TWh. Behovet av kol- och koksimport för – som redan påpekats –användning främst inom järn- och stålindustrin har beräknats till knappt 30 TWh. Det återstår alltså drygt 20 TWh att täcka in på annat sätt. Önskvärt skulle enligt vår uppfattning vara om detta hade kunnat ske utan någon ökning av oljeimporten. Om prognosen för den totala energiförbrukningens utveckling fram till 1985 håller, borde detta vara möjligt genom byggande av tre nya kärnkraftsaggregat. Utformade som kärnkraftsvärmeverk skulle nämligen dessa kunna bidraga med ca 10 TWh el och åtminstone 10 TWh värme. Behovet av olja skulle reduceras genom att mindre behövdes för såväl elproduktion som uppvärmningsän-

damål. Minskningen av oljebehovet skulle bli av storleksordningen 2,5 miljoner ton olja.

I propositionen föreslås byggandet av två nya kärnkraftsaggregat, vilka skulle svara för hälften av de 20 TWh som enligt det föregående återstår att täcka in för att klara energibehovet 1985. Resten skall täckas genom ökad oljeimport. Resonemanget ovan att man med tre aggregat skulle kunna reducera behovet av ökad oljeimport till noll förutsätter att åtminstone två av dessa aggregat förläggs i sådan närhet till storstadsområden att den producerade värmen ekonomiskt konkurrenskraftigt kan användas för uppvärmning. För närvarande erbjuder endast Barsebäck den möjligheten. Någon förläggningsort i tillräcklig närhet till Stockholms- och Göteborgsområdet finns inte projekterad. Med denna bakgrund anser vi att det i dag inte är motiverat att fatta beslut om fler än två aggregat utöver redan beslutade elva.

Till skillnad från regeringen anser vi att riksdagen bör uttala sig för Barsebäck som förläggningsort för ett av de två aggregaten. Argumentet härför är det ovan antydda. Spillvärmen från aggregatet bör användas för uppvärmning av Malmö/Lund-regionen. Ett aggregat III i Barsebäck bör alltså utformas som ett kärnkraftsvärmeverk. Behovet av oljeimport för uppvärmningsändamål borde därigenom kunna reduceras med ca 600 000 ton per år.

I vad gäller förläggningen av det andra aggregatet har vi inget emot fortsatt projektering rörande en förläggning till Forsmark. Enligt vår uppfattning bör emellertid parallellt härmed frågan om en eventuell bergrumsförläggning av ett aggregat snabbutredas. Både strävan att nedbringa oljeimporten och miljöhänsyn talar för att möjligheterna att förlägga ytterligare ett aggregat på sådan plats, att det kan användas för såväl el- som värmeproduktion, undersöks. På samma sätt som ett kärnkraftsvärmeverk i Barsebäck väsentligt kommer att reducera utsläppet av svaveldioxid i atmosfären i Malmö/Lund-området skulle en motsvarande fjärrvärmeförsörjning av andra storstadsregioner leda till väsentligt minskade svavelutsläpp.

För den av oss i det föregående förordade beredskapen för en högre energiproduktion, om konsumtionsutvecklingen under de närmaste åren skulle tyda på att 2-procentsmålet inte kan upprätthållas, torde i första hand byggandet av ett tredje kärnkraftsaggregat bli aktuellt.

Till den del elproduktionen även framdeles måste ske i oljeeldade kraftverk vill vi understryka angelägenheten av att detta i möjligaste mån sker i s. k. mottrycksanläggningar, där elproduktionen kombineras med värmeproduktion. Verkningsgraden kan därigenom väsentligt höjas, så att ett effektivare utnyttjande av oljan uppnås. En samverkan mellan industri och kommuner bör uppmuntras, så att möjligheterna att i olika typer av kombinat utnyttja spillvärmen från industrianläggningar för uppvärmningsändamål tas till vara.

En återhållande faktor vid utbyggnaden av kraftvärmeproduktionen är de höga kapitalinvesteringarna. Åtskilliga kommuner planerar att på sikt installera kraftvärmen, men investeringarna kommer inte att bli av, om inte kapitalanskaffningen underlättas. Den i propositionen angivna mottrycksproduktionen 1985 kommer såvitt vi kan bedöma inte att kunna realiseras utan aktiv medverkan från statens sida. I propositionen föreslås bidrag och lån kunna utgå till mottrycksinvesteringar inom näringslivet. Lika angeläget är att kapital kan ställas till kommunernas förfogande på förmånliga villkor. Regeringen måste snarast återkomma till riksdagen med förslag i detta ärende.

Kärnkraftens säkerhetsproblem

En stor del av den energipolitiska debatten under senare år har koncentrerats till frågan hur pass säker kärnkraften är. Ett omfattande utredningsmaterial föreligger rörande dessa problem. Detta pekar med stor entydighet på att riskerna för kärnkraftsolyckor, där människor kan komma till skada, är mycket små. I den s. k. Rassmussenrapporten angavs risktal, som väsentligt understiger vad som gäller för flertalet mänskliga aktiviteter. Närförläggningsutredningen, som haft till uppgift att studera bl. a. dessa frågor, har kommit fram till liknande slutsatser. De samlade erfarenheter av reaktordrift som hittills finns – det rör sig i hela världen om ca 1 000 reaktorår – ger också belägg för att olycksriskerna är små. Jämfört med annan industriell verksamhet är olycksfrekvensen bland dem som yrkesmässigt arbetat med kärnkraften utomordentligt låg. Vi anser oss mot denna bakgrund inte ha anledning att ifrågasätta det möjliga i en kärnkraftsutbyggnad utan att medborgarnas säkerhetskrav skall behöva eftersättas. Att forskningen kring säkerhetsfrågorna skall ges hög prioritet finner vi emellertid självklart.

I vad gäller risken för att medborgarna skall utsättas för ökad radioaktiv strålning på grund av en utbyggnad av kärnkraften, kan det konstateras att de doser det här är fråga om endast är en bråkdel av den naturliga bakgrundsstrålningen i naturen i form av strålning från rymden eller från berggrunden. Det finns områden i världen, där denna naturliga strålning är flerdubbelt högre än i Sverige. Några belägg för genetiska skador i sådana områden finns inte. Inte heller djurförsök har givit vid handen att stråldoser av den ringa storleksordning det här kan bli fråga om har några som helst sådana effekter.

Ett reaktorhaveri är teoretiskt tänkbart om än, som framhållits ovan, mycket osannolikt. Vid närförläggning av kärnkraftverk till tättbebyggda områden skulle vid ett reaktorhaveri under olyckliga omständigheter icke försumbara strålskador kunna uppkomma. Om än för- och nackdelar med bergrumsförläggning av kärnkraftsaggregat ännu inte är helt klarlagda, torde det vara möjligt att härigenom helt eliminera riskerna för skador bland

de kringboende även om mycket osannolika olyckor skulle inträffa. Frågan om bergrumsförläggning vid en fortsatt kärnkraftsutbyggnad bör, såsom anförts i det föregående, göras till föremål för en snabb utredning.

Avfallshanteringen bör också beröras i detta sammanhang. Dessa problem utreds för närvarande av den s. k. AKA-utredningen. Utredningen har i en lägesrapport 1974 redovisat dagsläget på olika håll i världen i vad gäller upparbetning av det utbrända bränslet samt tillämpade metoder för förvaring av avfallet. AKA-utredningen konstaterar i lägesrapporten, att "utredningen inte funnit någonting som talar emot att avfallsfrågorna skulle gå att lösa rent tekniskt".

Den teknik som både i Europa och USA förordas för avfallets förvaring och senare deponering innebär solidifiering, dvs. överföring av avfallet i fast form, samt ingjutning i glas. Avfallsmängden från en medelstor reaktor blir då ca 2 m³ per år. Avsikten är att slutligt deponera det fasta avfallet i djupt belägna bergsrum eller, som t. ex. i Västtyskland, i nedlagda saltgruvor.

Vi anser att redan dagens teknik för avfallshanteringen ger tillfredsställande säkerhet för att avfallet inte skall komma i kontakt med mänsklig verksamhet. Vi bedömer det sannolikt att tekniken ytterligare utvecklas så att det i en framtid skall vara möjligt att till stor del "bränna upp" avfallet.

Vi vill slutligen understryka vikten av att Sverige aktivt deltar i arbetet för en vidgad internationell kontroll av det klyvbara materialet. Utan en strikt internationell kontroll finns det risk för att t. ex. plutonium kommer i orätta händer och kan användas för vapenframställning eller i utpressningssyfte. Det arbete som bedrivs i anslutning till nedrustningskonferensen på detta område är betjänt av allt tänkbart stöd.

Övriga frågor

I propositionen berörs frågorna om Sveriges försörjning med anrikningsoch upparbetningstjänster. Vi delar uppfattningen att det på sikt kan bli nödvändigt för Sverige att bli oberoende av utlandet i dessa hänseenden. I vad gäller anrikning kan tekniska och ekonomiska förutsättningar komma att föreligga för en svensk anläggning under senare delen av 1980-talet. En svensk upparbetningsanläggning kan eventuellt också bli aktuell mot slutet av 1980-talet eller i början av 1990-talet. För närvarande fordras emellertid inga beslut i dessa avseenden.

I propositionen föreslås att ett lån på 15 milj. kr. ställs till LKAB:s förfogande för projektering av Ranstadsverket. Vi har inget att erinra mot detta.

Regeringen förordar byggandet av ett statligt oljeraffinaderi vid Brofjorden. För projektering härav föreslås ett lån på 36 milj. kr. Enligt vår uppfattning bör något sådant raffinaderi inte komma till stånd. För närvarande pekar

utvecklingen mot en ökande överkapacitet på raffinaderisidan i världen. Ansökningar om lokaliseringstillstånd enligt 136 a § byggnadslagen föreligger för flera raffinaderiprojekt. Det finns enligt vår uppfattning ingen anledning för Sverige att också bygga upp en överkapacitet på raffinaderisidan. I fråga om Statsföretags raffinaderiprojekt heter det i propositionen att "en preliminär investeringskalkyl för projektet har gjorts. Härav framgår att kapitalkostnaderna kommer att bli väsentligt högre än för konkurrerande raffinaderier som utförts före den senaste tidens inflatoriska kostnadsutveckling. Projektet väntas ge relativt låg lönsamhet, åtminstone så länge det internationellt råder överkapacitet i raffineringsledet." I ett sådant perspektiv får det föreslagna investeringsanslaget för projektering inte bifallas. Även miljöhänsyn talar för ett avslag på de statliga raffinaderiplanerna.

I propositionen föreslås att en garanti intill 2 000 milj. kr. för lån till finansiering av investeringar i utvinning m. m. av olja, naturgas och kol bör ställas till regeringens förfogande. Enligt vår uppfattning bör ett sådant medgivande inte lämnas. Det bör i stället ankomma på regeringen att i vanlig ordning återkomma till riksdagen med förslag rörande de enskilda projekt som blir aktuella.

Hemställan

Med anledning av vad ovan anförts hemställs

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för energipolitiken som angivits i motionen,
2. att riksdagen uttalar att målet bör vara att söka begränsa energikonsumtionens årliga tillväxt till 2 %, men att samtidigt en hög beredskap skall upprätthållas så att – om det angivna målet i enlighet med vad i motionen anförts ej kan uppnås – beslut snabbt kan fattas om en ytterligare utbyggnad av den inhemska energiproduktionen,
3. att riksdagen uttalar att ytterligare två kärnkraftsaggregat utöver de elva redan beslutade skall uppföras samt att projekteringar av ett av de tillkommande aggregaten skall inriktas på ett kärnkraftsvärmeverk i Barsebäck,
4. att riksdagen hos regeringen begär en skyndsam utredning rörande förutsättningarna för bergrumsförläggning i samband med en eventuell fortsatt utbyggnad av kärnkraften,
5. att riksdagen i vad gäller den fortsatta vattenkraftsutbyggnaden beslutar dels att bemyndiga regeringen att, i vad avser kända projekt i södra Norrland och norra Svealand, i vanlig ordning avgöra inom bevarandeklasserna 0 och 1, dels att, i vad gäller projekt av högre bevarandevärde, dessa skall föreläggas riksdagen för slutligt ställningstagande.

6. att riksdagen i vad gäller en utbyggnad av vattenkraften i norra Norrland beslutar att pågående utredningsverksamhet skall avvaktas innan bemyndigande om utbyggnad lämnas samt att riksdagen bekräftar att någon utbyggnad av Kalix, Torne och Pite älvar samt Vindelälven inte skall ske,
7. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i 136 a § byggnadslagen samt hos regeringen begär en utredning rörande kriterier för lokalisering av energikrävande industri i enlighet med vad som anförts i motionen,
8. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om användningen av miljö- och energiavgifter,
9. att riksdagen i vad avser bidrag till energibesparande investeringar hos regeringen hemställer om en redovisning till 1976 års riksmöte av resultatet av denna verksamhet,
10. att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag om inrättandet av en energisparkommission att ersätta nuvarande energisparkommittén i enlighet med vad som i motionen anförts,
11. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande energistatistik och energiprognoser,
12. att riksdagen till grundläggande forskning för energiområdet för budgetåret 1975/76 anvisar ett med 3 milj. kr. förhöjt anslag i förhållande till regeringens förslag, att användas för forskning rörande framtida reaktortyper,
13. att riksdagen till energiforskning för budgetåret 1975/76 anvisar ett med 1 milj. kr. förhöjt anslag i förhållande till regeringens förslag, att användas för forskning rörande biosystem,
14. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om ett lån på 36 milj. kr. för projektering av ett raffinaderi till Brofjorden,

15. att riksdagen med avslag på regeringens förslag att ikläda staten en garanti med sammanlagt högst 2 000 milj. kr. i samband med åtaganden för utvinning m. m. av olja, naturgas och kol beslutar att projekt i ifrågavarande hänseende skall underställas riksdagen för prövning.

Stockholm den 9 april 1975

GÖSTA BOHMAN (m)

NILS CARLSHAMRE (m)

ALLAN HERNELIUS (m)

ERIC KRÖNMARK (m)

CARL-WILH. LOTHIGIUS (m)

BRITT MOGÅRD (m)

ASTRID KRISTENSSON (m)

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m)

G. IVAR VIRGIN (m)

PER PETERSSON (m)
i Gäddvik

TAGE MAGNUSSON (m)
i Borås

GOTAB 75 9310 S Stockholm 1975